

Stenogrammid

XIII Riigikogu, Riigikogu erakorraline istungjärk

Kolmapäev, 22.08.2018, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:02 Riigikogu liikme Aivar Surva ametivanne

2. 10:04 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammisti ametivanne

10:05 Istungi rakendamine

3. 10:34 Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (631 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, palun vabandust, et suvel on keegi läbi närinud saalikutsungi juhtmed! See tuli ka minule suureks üllatuseks. Täna teid mõistva suhtumise eest!

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame täiskogu erakorralist istungjärku, mille olen kokku kutsunud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 68 ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 51 lõike 1 alusel Vabariigi Valitsuse taotletud ajal ja päevakorraga.

1. 10:02 Riigikogu liikme Aivar Surva ametivanne

10:02 Esimees Eiki Nestor

Alustame kohustusega, mis meil kõigil siin on. Riigikogu liikme Aivar Surva ametivanne. Austatud Riigikogu! Seoses Deniss Boroditši tagasiastumisega asus k.a 1. augustil Riigikogu liikmeks Aivar Surva. Kuulame ära tema ametivande. Palun!

10:02 Aivar Surva

Tervist, austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XIII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

2. 10:04 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammisti ametivanne

10:04 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Vabariigi Presidendi 22. augusti otsusega on Rene Tammist nimetatud ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministriks. Järgnevalt kuulame ära tema ametivande. Palun, Rene Tammist!

10:04 Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Lugupeetud peaminister! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Töotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

10:05 Istungi rakendamine

10:05 Esimees Eiki Nestor

Kellel on soovi üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Jaanus Karilaid, palun!

10:05 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Paljude Riigikogu liikmete nimel on mul üle anda arupärimine justiitsminister Urmas Reinsalule. Arupärimine puudutab Danske Banki rahapesujuhtumit. 2007–2015 võidi läbi Danske Banki filiaali n-ö läbi pesta üle kaheksa ja poole miljardi euro. Millegipärast meie enda, Eesti Vabariigi nn kaitsevallid ei töötanud piisavalt. Hoiatusi naaberriikidest tuli juba pikki aastaid tagasi – tuli Venemaalt, tuli Prantsusmaalt. Millegipärast aga võtsid meie ametiasutused neid signaale ja hoiatusi väga leigelt. Seetõttu on meie maine saanud tõsiselt haavata ja me peame töötama välja mängureeglid, et tulevikus selliseid tõsiseid vigu vältida. Seda enam, et 31. juulil on justiitsminister avalikkusele öelnud: "Täna on näha, et tõsine probleem järelevalves on olnud info liikumine kõigi pädevate riigiasutuste vahel ning kogu teabe sisulise analüüsivõimekuse puudumine." 30. juulil on endine rahandusminister ja Finantsinspektsiooni nõukogu esimees Jürgen Ligi öelnud Delfi portaalile, et tema ajal tehtud juhtimisvead pole tehtud tema süül. Sellest lähtuvalt on meil justiitsministrile küsimused. Kuidas kaitsevalle paremaks teha? Kuidas parandada infovahetust ja tõsta pädevust? Milline on üldse Finantsinspektsiooni nõukogu vastutus? Või läheb nii, nagu läks Tallinna Sadama puhul, et nõukogu ei vastuta mitte millegi eest?

10:07 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

10:08 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Mul on suur rõõm anda palju Riigikogu liikmete nimel üle arupärimine rahandusminister Toomas Tõnistele. See arupärimine puudutab Tallinna Sadama erakorralist dividendi. Nimelt, eelmisel nädalal tuli uudis selle kohta, et riigi võetud rekordiline omanikutulu viis Tallinna Sadama suurde kahjumisse. Esimese poolaasta kahjumi põhjustas tänavu aprillis tehtud 105 miljoni euro suurune dividendimakse ja sellega seotud tulumaksukulu. Sellest 105-miljonilisest dividendimaksest 48 miljonit eurot on tavapärase dividenditulu, aga 57 miljonit on põhiliselt IPO-st saadud raha. Vabariigi Valitsus otsustas suunata selle erakorraliselt saadud tulu, 57 miljonit eurot, mitte stabiliseerimisreservi ehk riigi tulevikuvajadusteks ja tulevikuriskide maandamiseks, vaid likviidsusreservi. Aga likviidsusreservi suunamise otsus tähendab seda, et see IPO raha kavatsetakse ära kulutada juba selle saamise hetkel ehk 2018. aastal. Sellega seoses on meil rahandusministrile mitmeid küsimusi. Kõigepealt, majandus- ja taristuminister on siinsamas Riigikogu ees öelnud, et valitsus arutas, kas panna see raha likviidsusreservi või stabiliseerimisreservi. Ta ütles meile, et valitsus lähtus rahandusministri ettepanekust. Sellepärast tulebki rahandusministrilt küsida, miks ta tegi sellise ettepaneku, kui tema peaks just muretsema riigi tulevikuriskide maandamise ja stabiliseerimisreservi suurendamise pärast. Peale selle on meil veel mitmeid küsimusi selle temaga seoses. Täna tähelepanu eest!

10:10 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Maris Lauri, palun!

10:10 Maris Lauri

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid! Reformierakonna fraktsiooni 19 liiget esitavad peaminister Jüri Ratasele arupärimise, mis puudutab piirikaubandust. Milles asi? Minule meeldib alati vaadata numbreid ja kui ma vaatasin eelarvelaekumisi, siis selgus, et selle aasta esimese poolaasta aktsiisilaekumiste tase on võrreldes eelarves planeerituga uskumatult tagasihoidlik. Paar näidet. Alkoholiaktsiisist on laekunud 35,8%, tubakaaktsiisist alla 42%, kütuseaktsiisi 44%. Kui võtame varasemad aastad, siis tookord olid näitajad oluliselt paremad. Selle kohta on ilmunud ka artikleid ja olnud sõnavõtte. Tahaks küsida, kuidas nende aktsiisimääradega Eesti ja Läti suhtes on. Kui palju tööd

on see toonud kaasa Maksu- ja Tolliametile, et võidelda salakaubanduse ja musta turuga? Kui suur on reaalne maksutulu kaotus? Kas peaministri arvates on see probleem, et maksulaekumised on kehvad, ja seda just nimelt kõvasti kasvanud piirikaubanduse tõttu? Kui ta näeb, et selles on probleem, siis mida kavatsetakse ette võtta? Arupärimine puudutab ka eile avalikuks tulnud teemat, et kohtumisel Läti valitsusega ei arutatud aktsiiside teemat. Mispärast leiab peaminister, et ei pea arvestama naabrite aktsiisipoliitikaga? Ja küsimus on meil veel selle kohta, miks ei soovi keskerakondlik valitsus aktsiise alandada. Aitäh!

10:12 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

10:12 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Riigikogu liikmed! Peaminister! 24. juunil avaldati Eesti Päevalehes Välisluureameti peadirektori Mikk Marrani ettekanne, kus ta ütleb, et meie seas on hulgaliselt Vene mõjuagente, kes saavad korraldusi ja teevad seda, mida Kreml käsib. Ja Marrani tsitaat: "Poliitikud, kes mõne aasta eest olid kohaliku poliitika ääremail, on nüüd parlamenti või valitsusse jõudnud, ja me näeme selgelt, et need inimesed ajavad seal Vene agendat." Ma võtsin välja kõik nimed, kes on tulnud kohalikust poliitikast peale 2015. aastat Riigikogusse, ning need, kes on enne olnud linnapead, volikogu esimehed või linnaosa vanemad. Sõelale jäi 14 inimest. Vabariigi Valitsusest jäi sõelale ainult Martin Repinski, kuna Tarmo Tamm oli enne linnapea. Seitse rahvasaadikut Keskerakonnast ja EKRE-st küsivad neli küsimust. Kas vastab tõele, et meie seas on Vene mõjuagendid, kes saavad korraldusi Kremlist? Teine asi, kas järgmised Riigikogu liikmed alates Toomas Jürgensteinist ja lõpetades Hardi Volmeriga, kokku 14, ning Martin Repinski Vabariigi Valitsuses on olnud Vene mõjuagendid? Mida kaitseminister, kellele Välisluureamet allub, on teinud, et nende tegevust takistada? Kas see kõik vastab tõele? Kui see ei vasta tõele, siis kas ta on kaalunud Välisluureameti peadirektori vallandamist kõrgete riigitegelaste alusetu laimamise eest? Aitäh!

10:14 Esimees Eiki Nestor

Arupärimise on esitanud seitse rahvasaadikut. Kõik on korrektne. Igor Gräzin, palun!

10:15 Igor Gräzin

Austatud esimees! Lugupeetud kolleegid! Kaks sissejuhatavat märkust. Esiteks, ma jätkan seda, kus jäi pooleli Eerik-Niiles Kross seoses Magnitski nimekirjaga, aga ma tahaks asetada rõhu natukene teise kohta kui kolleeg Jaanus Karilaid. Kolmas märkus: meil, kuidas me ka ei tahaks, puudub vähimgi võimalus küsida Eesti Vabariigi prokuratuurilt ükskõik mida, arvata tema kohta ükskõik mida ja suhtuda Eesti Vabariigi prokuratuuri ükskõik kuidas. Nemad on seal, meie oleme siin ja ainus, mis meid ühendab, on Tallinna tasuta ühistransport. Seoses sellega tuleb esitada küsimus inimesele, kes meile allub, see on Eesti Vabariigi justiitsminister ja ka peaminister. Küsimus on selles, et vabariigi prokuratuur on langetanud eelotsustuse, et Bill Browderi esitatud *case*'i ja kogu Magnitski mõrvalugu ei ole mõtet uurida, sest vabariigi prokuratuur ütles, et sealt nagnunii midagi ei tule, sest Venemaa meiega koostööd ei tee. Eerik-Niiles Kross rõhutas – ja te teate seda nn *respect for rule of law and Sergei Magnitsky act*, mille USA Kongress vastu võttis –, et Vene valitsus ei ole Eestile Magnitski *case*'is mitte koostööpartner, vaid süüdistatav. Seoses sellega küsimus: millega seletab justiitsminister prokuratuuri tegevusetust mõrva asjas nelja aasta jooksul? Mõrva motiiv – üks motiive – oli Narva maanteel. Kas see tähendab, et Eesti territooriumil tohibki kavandada tapmisi?

10:17 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Isegi kui kõne on hea, tuleb kahe minutiga ära pidada.

10:17 Igor Gräzin

Maru raske on.

10:17 Esimees Eiki Nestor

Annad ka midagi või?

10:17 Igor Gräzin

Paberit tahad? Vaata, sa ajad inimese segadusse ja siis pärast küsid ... Aga palun! Ilusat suve sulle!

10:17 Esimees Eiki Nestor

Tegemist on arupärimisega. Andres Herkel, palun!

10:17 Andres Herkel

Austatud esimees! Ministrid! Riigikogu liikmed! Meil oli täna meeldiv võimalus kuulata ka ühe uue liikme ametivannet. Ja naasvaid Riigikogu liikmeid on veel, meie rotatsioon on üsna tihe. Mõnedel juhtudel on see üsna loomulikel, valitsusest tulenevatel põhjustel, aga alati mitte. Vabaerakonna fraktsioon on otsustanud esitada Riigikogu liikme staatuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega reguleerida Riigikogust lahkumise hüvitisi. Me oleme seda korra teinud kadunud Andres Ammase eestvõtmisel. Toona meid kuulda ei võetud. Esimene vabatahtlik poliitikutööst deserteerumise laine oli siin päris koosseisu alguses ja nüüd, selle suve hakul lahkus järjest veel kolm Riigikogu liiget, saades tihtipeale poliitilise sinekuurina ka uue ametikoha. Meile tundub, et sellisel puhul kolme kuu hüvitise maksmine ei ole asjakohane. Me taotleme muudatust, et hüvitis saaks kesta ainult ühe kuu ja see ei saaks tekkida juhul, kui Riigikogu liige on ametis olnud vähem kui kaks aastat. Usun, et Riigikogu usaldusvääruse ja autoriteedi parandamisele aitab kaasa see, kui me võtame maha privileegi, millest avalikus sektoris või tavalise töölepingu seaduse alusel töötajad ei saa unistadagi. Aitäh!

10:19 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

10:20 Külliki Kübarsepp

Hea peaminister! Vabaerakonna fraktsiooni kaheksal liikmel on sulle arupärimine idapiiri väljaehitamise alternatiivsete lahenduste kohta. Nimelt, õiguskomisjon on suve jooksul siin korduvalt koos käinud ja ühe tõsise teemana võtnud arutuse alla idapiiri kallinemise, sest viimase kahe aasta jooksul on see vähemalt 4–5,5 korda kallimaks muutunud ja see tekitab segadust. Segadust tekitab see, et nagu välja tuleb, ei ole valitsuskabineti arupidamistel otsitud alternatiive ega arutatud, mida tähendab tänapäevane piir muus mõttes kui see, mis on siiani laua peale pandud. Riigikontrolör on väga selgelt öelnud, et on rahvasaadikuid, ütleme, ministreid ja teisi valitsuskabineti koosseisul viibivaid isikuid, kes on sellest natukene häiritud. Jääb arusaamatuks, miks peaminister midagi ette ei võta, vaadates seda, et Eesti riigil on ees mitu suurt investeeringuplaani. Võtame Rail Balticu, mis on pikaajalise ehitusega ja tekitab meil esiteks tööjõukriisi – seda me oleme siin saalis juba konstateerinud, et ka idapiiri ehitamisel tekib kindlasti probleem, et meil ei ole tööjõudu – ning teiseks, kas me suudame üldse selliseid suuri objekte üleval hoida. Ehk puudub tervikjuhtimine, strateegiline juhtimine meie riiklikust võimekusest lähtuvalt. Seetõttu me küsime peaministrilt, kuidas siis selle piiri väljaehitamise ja kogu protsessi juhtimisega on. Aitäh!

10:21 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse esindajana Marika Seppius, palun!

10:22 Valitsuse esindaja Marika Seppius

Lugupeetud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna 12 seaduseelnõu. Esiteks, raudteeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja taristuminister Kadri Simson. Teiseks, avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist. Kolmandaks, Eesti Vabariigi ja Poola Vabariigi vahelise investeeringute vastastikuse soodustamise ja kaitse lepingu muutmise ja lõpetamise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust välisminister Sven Mikser. Neljandaks, politsei ja piirivalve seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust siseminister Andres Anvelt. Viiendaks, käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Kuuendaks, maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise

seaduse eelnõu. Nende kahe eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Toomas Tõniste. Seitsmendaks, looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kaheksandaks, piiriülese õhusaaste kauglevi 1979. aasta konventsiooni hapestumise, eutrofeerumise ja troposfääriosooni vähendamise protokolliga ühinemise ja protokoll 2012. aasta muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu. Nende kahe eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Siim Kiisler. Üheksandaks, ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu. Kümnendaks, isikuandmete kaitse seaduse eelnõu. Üheteistkümnendaks, vangistus seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kolme eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Urmas Reinsalu. Ja kaheteistkümnendaks, geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse ja taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust maaeluminister Tarmo Tamm. Aitäh!

10:25 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud juhatuse nimel 13 eelnõu ja kuus arupärimist. Nii nagu alati, kodu- ja töökorra seaduse alusel tegutseme nendega edasi. Austatud Riigikogu! Veel kord vabandust paludes, et täna ma olen sunnitud signaalina kõigest tähtsast, mis toimub, teatama sellesama riistapuuga siin, kuna muu mehaanika veel ei tööta. Nii et nüüd ma helistan kella. Kohaloleku kontroll, palun! (I. Gräzin saalist: "Protseduuriline!")

Kohaloleku kontroll

Kohal on 85 Riigikogu liiget, puudub 16. Igor Gräzin, protseduuriline küsimus, palun!

10:26 Igor Gräzin

Asun seisukohale, et praegune kohaloleku kontroll oli ebaseaduslik. Ja põhjus on järgmine. Riigikogu juhatus pole selgitanud erakorralise istungi kokkukutsumise vajadust. Kas sa palun selgitaksid paari sõnaga, mis juhtus abipolitseinikega sellist, et see tingis erakorralise kokkukutsumise kaks nädalat varem? Muide, juhin tähelepanu, et ministri ametisse vannutamise puhul on lõppkokkuvõttes tegemist ühe inimese kapriisiga ja sellepärast jooksutada Riigikogu on minu arvates vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega, millele, muide, anti vanne. Niisiis, miks?

10:26 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu koguneb erakorraliselt selle erakorralise istungjärku mõtte algataja ettepanekul, praegusel juhul oli selleks Vabariigi Valitsus. Ma arvan, et Vabariigi Valitsust huvitas siinkohal tema töövõime ka. Sellist kokkukutsumise põhjust meil kahjuks siin ei ole. Nii et on kokku kutsutud erakorraline istung Vabariigi Valitsuse ettepanud päevakorraga ja ettepanud ajal. Riigikogu juhatusel ei ole vaja rahvasaadik Gräzinile siin mingeid selgitusi jagada, ta võib seda kõike ise kodukorrast lugeda. Nii. On veel küsimusi? Palun, Hanno Pevkur, protseduuriline küsimus! (Hääled saalist.)

10:27 Hanno Pevkur

Hea Riigikogu esimees! Võib-olla ma ei pannud tähele, aga kas mu mälu petab mind, et Riigikogu erakorraliseks istungiks on vaja 51 rahvasaadikut, kes meil praegu kenasti kohal olid? Kas juhul, kui ei oleks olnud, oleks ministri vanne jäänud ebaseaduslikuks? Ehk teisisõnu, kas ei oleks pidanud enne tegema kohaloleku kontrolli, et kuulata ära ministri vanne töövõimelise Riigikogu ees? Praegu läks hästi, et meil oli Riigikogus kohal rohkem kui 51 rahvasaadikut. Aitäh!

10:28 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! See on huvitav vaidlus, Hanno. Sest Riigikogu senine praktika on olnud ... milline? 1990. aastatel oli ka erakorralisi istungeid, kus kohaloleku kontrolli järel mindi laiali, aga kõik eelnõud, mis enne seda üle anti, jäid menetlusse. Teine tava, mis meil on olnud, on selline, et ametivandeid antakse siis, kui istungjärk sisse juhatatakse, mis on ka täiesti loomulik. Nii et siin on huvitav vaidlus. Minu insenerimõistus oleks öelnud, et istung läks laiali, kuna ei olnud otsustusvõimeline, aga vanded on antud. Juristidel võib olla ka teistsugune arvamus. Aga ma olen sinuga täiesti nõus, et praegusel juhul seda küsimust ei teki. Igor Gräzinil on veel üks protseduuriline küsimus.

10:29 Igor Gräzin

Vastus on protokolliline, mitte protseduuriline ...

10:29 Esimees Eiki Nestor

Protokollilist küsimust ei ole olemas, on protseduuriline küsimus.

10:29 Igor Gräzin

Vastus oli nii ammendav, kui üldse olla saab. Sa nimetasid valesti. Sa ütlesid: "Riigikogu liige Gräzin." Sa ei öelnud: "Eesti Riigikogu parlamendiväärrikuse töörühma esimees, kelle asetäitja on minu erakonnakaaslane Barbi Pilvre." Gruppi kuulub 12 inimest ja üks esimene asi on see, et me oleme öelnud: Riigikogu ei kutsuta kokku vile peale. Punkt. Olgu see selge! Ja palun jäta Gräzin selles kohas rahule.

10:30 Esimees Eiki Nestor

Ma väga vabandan Igor Gräzini ees, et ma kõiki tema auväärseid ameteid, mida ta rõõmuga peab ja mille eest me kõik oleme talle tänulikud, ei nimetanud. Järgnevalt aga Jürgen Ligi, palun!

10:30 Jürgen Ligi

Ei tahtnud sellesse sekkuda, aga kuna see natukene puudutab ka minu tegevust, siis ma ühe küsimuse esitan. Fraktsiooni nimel andsin nõusoleku, et erakorraline istung toimuks, punkt üks. Punkt kaks, ma ütlesin aga ka seda, et eelnõusid võiks mitte päevakorda panna. Mu küsimus on: kas te seda tõsiselt kaalusite? Praegu on sattunud päevakorda eelnõu, mida tõepoolest fraktsioonid tõsiselt arutada ei ole saanud. See oli ka mu hoiatus. See on keeruline eelnõu. Miks te selle päevakorda panite? Kas see on kodukorra nõue?

10:31 Esimees Eiki Nestor

Kodukorra nõue on, et erakorralise istungjärgu algataja esitab ka päevakorra, muidu ei saaks ju erakorraliselt kokku tulla. Nii et see ettepanek on tulnud Vabariigi Valitsuselt, midagi muud ma ei oskagi öelda. Arto Aas, palun protseduuriline küsimus!

10:31 Arto Aas

Aitäh! Ma arvan, et kui kodukorda üle vaadata, siis oleks minu hinnangul loogilisem, kui erakorralise istungi alguses kohe tehtaks kohaloleku kontroll, siis oleks kõik Riigikogu liikmete ja ministrite ametivanded korrektses keskkonnas vormistatud. Aga minu küsimus puudutab hetkel hoopis muud. Vaatan, et Urve Palo on saalis ja saalis on ka tema asendusliige Liisa Oviir. Kas me oleme tunnistanas ajaloolist hetke, kui Riigikogu on 102-liikmeline?

10:31 Esimees Eiki Nestor

Ei, me ei ole tunnistanas ajaloolist hetke. Urve Palo volitused Riigikogu liikmena taastuvad seaduse järgi homme ja Liisa Oviiri volitused Riigikogu liikmena lõpevad ka homme. Nii et keskööl toimub see muudatus. Peep Aru, palun!

10:32 Peep Aru

Aitäh! Eelnevatest küsimustest tulenevalt on mul ka küsimus. Kuna meil on täna päevakorras – ma saan aru, Vabariigi Valitsuse esitatud päevakorra alusel – abipolitseiniku seaduse eelnõu, siis kuidas mõista seda, et Vabariigi Valitsuse esitatud päevakorra alusel pidi õiguskomisjon kogunema kiirkorras poolteispäevase etteteatamisega? Kas see on normaalne?

10:32 Esimees Eiki Nestor

Õiguskomisjon käitus väga mõistlikult. Ma arvan, et õiguskomisjoni huvitab ka, et mitmete nende endi liikmete algatatud eelnõu läbiks esimese lugemise.

Aga nüüd on meil vaja kodu- ja töökorra seaduse § 52 alusel kehtestada erakorralise istungjärgu töö ajagraafik. Riigikogu juhatusel on lihtne ettepanek: töötada ilma vaheajata kuni päevakorra ammendumiseni. Panen selle ettepaneku hääletusele.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu töö ajagraafiku kehtestamise: töötada ilma vaheajata

kuni päevakorra ammendumiseni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tööajagraafiku sellisel kujul kehtestamise poolt oli 69 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli kolm. Tööajagraafik on vastu võetud.

3. 10:34 Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (631 SE) esimene lugemine

10:34 Esimees Eiki Nestor

Alustame. Eelnõu 631 esimene lugemine. Eelnõu algatajad on Riigikogu liikmed Jaak Madison, Kalle Laanet, Jaanus Karilaid, Toomas Vitsut, Raivo Aeg, Uno Kaskpeit, Valdo Randpere, Külliki Kübarsepp, Margus Tsahkna ja Liisa Oviir. Algatajate ettekandja Jaak Madison, palun!

10:34 Jaak Madison

Austatud Riigikogu esimees! Hea peaminister, kes on nüüd küll juba saalist lahkunud! Head kolleegid! Tõele au andes oli ka mulle see üllatuseks, et erakorralisel istungil tuleb antud eelnõu arutlusele. Mina sain sellest teada täpselt nädal aega tagasi ja päev enne õiguskomisjoni istungit, mis tegi olukorra natukene keeruliseks. Aga kuna see oli juba õiguskomisjoni päevakorras välja kuulutatud, siis tuli see ära teha. Samas me midagi sellest ei kaota, sest eelnõu vajab niikuinii menetlemist ja ühel päeval peab ta jõudma ka kolmandale lugemisele.

Tegemist on eelnõuga, mille on algatanud 10 Riigikogu liiget. Allakirjutanuid on kõikidest fraktsioonidest, lisaks sõltumatu saadik Margus Tsahkna. Enamik allakirjutanuid on ka õiguskomisjoni liikmed, kes ise seda eelnõu menetlevad. Seega on see erakondadeülene algatus. Tegemist on otseselt sisejulgeolekut puudutavate küsimustega: abipolitseinike kaasamine politseisüsteemi, seaduselünkade kaotamine, efektiivsuse suurendamine ja seaduse ajakohastamine. Kehtiv seadus on pärit aastast 2010, vähesel määral redigeeriti seda 2014. aastal. Paratamatult on aeg edasi läinud, töö iseloom on väga palju muutunud ja on muutunud reaalne vajadus vabatahtlike järele, seetõttu on ka aeg seadust ajakohastada.

Kindlasti on kõik selle eelnõu juba süvitsi läbi lugenud ja on tutvunud ka seletuskirja ning kõikide põhjendustega. Võin lisaks lühidalt öelda, et tegemist on algvariandiga, mitme punkti üle me veel diskuteerime Siseministeeriumiga. Eks me näe, millised parandusettepanekud tulevad teiseks lugemiseks, need tulevad siis ka õiguskomisjonis debateerimiseks lauale. Me üritame leida kompromissi. On teatud küsimusi, kus meil on eriarvamusi, kuid samas oli kokkulepe, et kindlasti tuleb täpsustusi, parandusi ja muudatusi, et me saaksime leida kuldse kesktee ja see eelnõu saaks ühel päeval – loodetavasti sügisel – ka seaduseks. Kui on täpsustavaid küsimusi, siis vastan hea meelega. Aitäh!

10:37 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Jaanus Karilaid, palun!

10:37 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Siseministeerium iseenesest sisulises mõttes seda eelnõu toetab, aga nad tegid ka päris põhjalikku kriitikat. Kas te saaksite suurele saalile tutvustada neid põhilisi vaidluskohti? Kus meil võib lähima kuu aja jooksul vaidlusi tekkida?

10:37 Jaak Madison

Aitäh, auväärt küsija! Jaa, põhiline diskussioon algab peale üleüldse defineerimisest ehk sellest, keda me mõistame abipolitseiniku all, mis on tema ülesanded ja mida temalt oodatakse. Siseministeerium on oma vastuväites väga mitmele eelnõus tehtud muudatusettepanekule toonud põhjenduseks, et on vaja sügavamalt analüüsi ja huvigruppidega läbirääkimist. See tekitab loomulikult lisaküsimusi, et millist analüüsi täpsemalt on vaja ja kes on need huvigrupid, keda tuleks rohkem kaasata. Teatavasti, kõik osapooled tunnistavad, et on väga sisulisi probleeme ja on olemas ka sisulised lahendused, mis võiksid olukorda parandada, kuid Siseministeerium ei soovi jätkuvalt mitmes punktis sellega kaasa tulla. Ma ei oskagi öelda, millest see põhjus tuleneb. Kui veel kümme aastat tagasi eeldati, et vabatahtlik

abipolitseinik on selline isik, kes aitab avalikku korda tagada, püüab suitsetavaid alaealisi ja vaatab, et keegi ei läheks punase tulega üle tee, siis tänaseks päevaks on 20 abipolitseinikku abiks kriminaalpolitseis. Enamik neist on endised kriminaalpolitseinikud, kes on lahkunud politseisüsteemist erinevatel põhjustel, kas majanduslikel või eraelulistel põhjustel, kuid nad jätkuvalt panustavad meie julgeolekusse, neil on abipolitseiniku staatus ning seadusest tulenevad õigused ja kohustused. Kuid loomulikult, nende võimalik panus ei ole ju vastavuses sellega, mida see seadus võimaldab. Siseministeeriumi vastus või reaktsioon selles küsimuses oli natukene negatiivne, justkui me ei peakski andma võimalust rohkem panustada nendel inimestel, kellel on vastav profession ja vajalikud oskused ning väljaõpe, et tegutseda ka narkokuritegude üksuses, küberkuritegude üksuses või liikluspolitseis. Tegelikult on politseisüsteem niivõrd lai, kõikjal võiks kaasata inimesi, kes on nõus panustama ja käima oma vabast ajast juurde õppimas, käima koolitustel, või kes on juba kogu selle väljaõppe saanud, aga pidanud lahkuma politseisüsteemist, kuid kes võiksid tasuta, ilma igasuguse rahalise ootuseta jätkuvalt seda tööd teha. See on olnud see põhiline vaidlusmoment. Ma toon kiiresti lühikese näite. Üks suurimat diskussiooni tekitanud punkte on loomulikult relv. Alati tekitavad tulirelvad emotsioone ja tõstavad inimestel vererõhku. Ma isiklikult olen üritanud seletada ka ministeeriumis, et kui on olemas ühtne väljaõpe, on ühtne eksam, et üleüldse saada teenistusrelva kandmise õigust, siis ilmselgelt me peaksime andma võimaluse seda relva kasutada samadel või vähemalt sarnastel alustel, nagu seda teevad ametnikud, kui ametnikud ja abipolitseiniku staatuses olevad isikud teevad samalaadset tööd ja täidavad samalaadseid ülesandeid. Näiteks kas või kriminaalpolitsei, väga konkreetne näide. Seadus lubab kasutada relva ainult hädakaitseks ehk siis, kui on otsene oht elule, vaid sellisel juhul. Kuid näiteks, kui sa oled koos paarilisega ja põgenema pääseb kahtlustatav näiteks topeltmõrvas, siis põgenemise takistamiseks võib küll ametnik kasutada tulirelva, kuid tema paariline, sama väljaõppe saanud ja sama relvaeksami sooritanud isik ei või seda kasutada. Ehk tegemist on ebavõrdse olukorra tekitamisega, ametnikul on palju suurem koormus, ta ei saa tugineda oma paarilise toele ja abile sellel kriitilisel hetkel. Neid näiteid on hästi palju. Kui on veel küsimusi, võin hea meelega vastata.

10:41 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

10:41 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Ma tulen sellesama relva väljastamise ja kasutamise aspekti juurde. Eelnõus on väga selgelt välja toodud, et lõpuks vastutab abipolitseinikele relva väljastamise eest Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor. Tema peab olema veendunud, et neid on koolitatud ja kõik struktuurid ning usaldus on olemas. Mis juhtub sel juhul, kui Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor mingi juhtumi puhul vastutust ei võta? See on loomulikult inimesest. Praegu on olnud näiteid, kui vastutuse võtmine on olnud väga keeruline. Kuidas see garanteeritakse?

10:42 Jaak Madison

Aitäh, austatud küsija! Ma natukene täpsustan seda väidet. Tegelikult ikkagi eelnõu ja ka praegune seadus ütlevad, et igasugune erivahend, mitte ainult tulirelv, vaid ka teleskoopnui, gaasirelv, tulevikus elektrišokirelv, väljastatakse Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku kirjalikul loal, ehk otseselt ei ole kirjas ainult peadirektor. Praegune seadus ütleb – ka see seadusmuudatus ei muuda seda olukorda –, et relv väljastatakse peadirektori või tema volitatud ametniku loal. Ehk tegelikult see väljastatakse siiski n-ö jaoskonna tasandil, sinu kodujaoskonnas või selles struktuuriüksuses, kus sa tegutsed, see võib olla ka narkokuritegude üksus või kriminaalpolitseiüksus, selle juht tegelikult volitab sulle erivahendit väljastama. See on samuti nagu politseiametnikel praegu, mitte mingisugust vahet ei ole. Mis puudutab vastutust, siis mulle hetkel ei tule meelde ühtegi konkreetset näidet, kui avalikkuses oleks tekkinud diskussioon, kuna abipolitseinikud oleksid väga märkimisväärselt rikkunud erivahendite kasutamise korda. Avalikkuses on ju alati tekitanud arutelu või vaidlust kas või tulirelva kasutamine mõne olukorra lahendamisel, et kas see oli õigustatud, kas see oli võib-olla liigse jõu kasutamine. Kuid mulle ei tule meelde ühtegi juhtumit isegi politseiametnike puhul, kui oleks kuritarvitatud tulirelva. Võib-olla kõige selgem näide on ju eelmise aasta traagiline juhtum Vabaduse väljakul, kui tõesti üks inimene hukkus, aga isegi sellisel puhul üritasid teatud inimesed väita, et tegemist oli ülemäärase jõu kasutamisega ja mis nüüd küll juhtub, kas hakataksegi inimesi tulistama. Tegelikult ei ole see ju tõsi, see

on kõige viimane hädakaitsevariant, et päästa inimese elu, see on ikkagi väga kaalutletud otsus, kui sellist erivahendit kasutatakse. Seda näitas ka see Vabaduse väljaku juhtum, kui muud vahendit tolle olukorra lahendamiseks reaalselt sisuliselt kahjuks enam ei olnud. Ma arvan, et iga pretsedent loob uusi näiteid ja avab uue diskussiooni, kuid vaadates abipolitseinike väljaõpet ja nende kvalifikatsiooni, võib öelda, et nad saavad hakkama. Selle tõestuseks on ju fakt, et käesoleva aasta jooksul on 15 abipolitseinikku läinud politseiametnikuks ehk nad on saanud aasta, kahe või kolme jooksul vabatahtliku tegevusega niivõrd hea väljaõppe ja kogemuse, et nad on võimelised minema politseiametnikuks. Seda tingib muidugi ka väga suur ressursipuudus meie politseisüsteemis, inimressurssi on vähe ja võetakse sealt, kust võtta annab, aga loomulikult, järelikult on, mida võtta. Ma arvan, et siia maani pole tekkinud ühtegi sellist pretsedenti, mille puhul võiks öelda, et on usaldust kuritarvitatud.

10:45 Esimees Eiki Nestor

Madis Milling, palun!

10:45 Madis Milling

Suur tänu, härra esimees! Austatud ettekandja! Tõenäoliselt läheb komisjonides detailide üle vaidluseks veel küll ja küll, mis puudutab abipolitseinike õiguste ja kohustuste suhet. Aga minu küsimus on see – loomulikult panen ma su raskesse olukorda, sa ei ole ette valmistanud, et öelda mingeid selliseid statistilisi numbreid –, on sul meile suurema pildi huvides praegu võimalik öelda, milline on abipolitseinike panus praegu avaliku korra tagamisel. Miks ma seda küsin? Kui abipolitsei aegu tagasi ellu kutsuti, siis oli ta rohkem selline vormitäide, et toome tänavale rohkem sinist värvi ja siis on ministritel hea PowerPointi kasutades vabatahtlikkusest rääkida, aga nüüd on abipolitseinikud reaalselt korvamas ressursi puudujääki, mis politseis avaliku korra tagamisel on. Oskad sa mingit suhet meile suurema pildi huvides selgitada?

10:46 Jaak Madison

Aitäh, auväärt küsija! Tegemist ei ole üldse küsimusega, millele vastamiseks ma ei oleks ette valmistanud. Ma ei ole seda teksti eelnevalt läbi lugenud, kuna ma alles hommikul tulin otsesest tegevusest, aga mul on need numbrid enam-vähem kohe võtta. Eelmisel aastal oli meil abipolitseinike nimekirjas üle Eesti kokku 1023 isikut, tänaseks päevaks, seitse kuud hiljem, on see arv suurenenud. Alles eile, ma tean, algas Põhja prefektuuris uus algkoolitus. (Juhataja helistab kella.)

10:46 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu liikmed, eriti need, kes debateerivad seal võlvide all! See kõik kajab siia. Vabandust, Jaak!

10:46 Jaak Madison

Tulge parem siia poole, siin on huvitavam! Aga tundidest rääkides: eelmise aasta jooksul kulus politseilisele tegevusele kokku 120 589 tundi. Selle alla kuuluvad kõik tegevused: patrullis käimised, väljaõpped, koolitused, noorsoo-operatsioonid, kriminaalbüroo tegevus – kõik läheb sinna alla. Nendest 120 000 tunnist 48 960 tundi moodustas töö Põhja prefektuuris. Vaieldamatult on Põhja prefektuur kõige paremini mehitatud, kuna siin on kõige suurem vajadus politseinike järele, kahtlemata, võrreldes Eesti teiste piirkondadega. Põhja prefektuuris oli eelmise aasta lõpu seisuga ka 371 abipolitseinikku. Täna on see arv, ma pakun, 400 piiril või on selle juba ületanud. See arv on pidevalt kasvanud. Praktilised näited. Laupäeval-pühapäeval, alles mõned päevad tagasi, oli kesklinna politseijaoskonnas, mis katab piirkonda, kus elab ligi 200 000 inimest (Põhja-Tallinn, vanalinn, kesklinn, Kristiine), välja panna ainult kolm politseiautot, kuigi neid peaks olema viis. See näitab ikka väga tõsist olukorda. Olukorra tõsidust näitas ka eilne öö, kui väga lühikese ajaga juhtusid väga traagilised õnnetused. Kõik te olete lugenud meediast, et mootorrattur sõitis trammi alla. Kui selle õnnetuse tõttu oli juba kaks patrulli kinni, siis järelikult oli ainult üks veel vaba. Kui sellele ühele tuleb väljakutse, kuskil on perevägivald, siis on kogu ressursid kinni, rohkem ressursi pole. Järelikult peab abi tulema kuskilt mujalt – Lääne-Harjust, Ida-Harjust või mujalt jaoskondadest –, kui tuleb väljakutse. Selle tõttu üritatakse pidevalt leida vabatahtlikke, kes on saanud piisava väljaõppe ja on nõus tulema n-ö eksrompt, lühikese

etteteatamisajaga, kui on vaja kiiresti lisapatrulli. Ja tullakse, loomulikult, tuleb, kes vähegi saab. See näitab väga tungivat vajadust anda neile suuremaid õigusi ja võimalusi ning koos sellega ka suurem vastutus. Meil on inimesi, kes tahavad seda vastutust võtta ja suudavad seda kanda, aga neile pole siiani antud juriidilist võimalust panustada veel rohkem, kui nad praegu teevad.

10:49 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

10:49 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eelnõu seletuskirjast ja ka teie vastustest ilmneb, et kodanike huvi avalikku korda vabatahtlikkuse alusel kaitsta on kasvutrendis. Te töite ka andmeid selle kohta, et nii mõnigi neist on saanud professionaalseks politseiametnikuks. Minu küsimus puudutab mõneti meelevaldset prognoosi. Kui nüüd abipolitseinikud muutuvad politseinikega järjest sarnasemaks vormi poolest ja õiguse poolest relva kodus hoida, siis missugune on tulevik mõne aasta pärast või kümne aasta pärast ning professionaalsete politseinike ja abipolitseinike arvu proportsioon? Kas minnakse seda teed, et valdavalt on abipolitseinikud ja professionaalsete politseinike on vähem, või on meil siiski vaja, et ka professionaalne politseiametnikkond kasvab?

10:50 Jaak Madison

Aitäh, auväärt küsija! See ongi väga õige ja põhjendatud küsimus, kuna tegelikult me hetkel lahendame sisulist ja väga tõsist probleemi nagu ühest nurgast. Kui see üks nurk, mis praegu on meil kõne all, saab liiga domineerivaks, siis teine nurk jääb ilma tekita. See ilma tekita nurk on just see ressurs, päris politseiametnikud, kes on otseselt palgal, kes on kohustatud minema välja vastavalt oma töögraafikule, kes ei saa eelmisel õhtul öelda, et nad homme ei taha või ei saa tulla, nad vastutavad selle töö eest. Kui see pool jääb katmata, mis tänaseks päevaks ongi juhtunud, sest meil pole piisavalt inimressurssi, siis on olukord väga traagiline. Tegelikult on see kahesuunaline kiirtee. Meil tuleb ühest küljest anda inimestele, kes on nõus vabatahtlikult panustama, võimalusi osaleda koolitusel ja väljaõppel ning realselt seda tööd teha, aga samal ajal tuleb meil tegelda ka selle teise probleemiga, milleks on väga suur ressursipuudus PPA-s, meil tuleb tegelda palgakasvuga ja motiveerida noori minema peale gümnaasiumi lõppu Sisekaitseakadeemiasse, et õppida politseiametnikuks. See on nagu teine pool, mida meil on vaja väga tõsiselt teha. Kõige ohtlikum variant, mis võib juhtuda ja mis ongi tegelikult mingil määral juhtunud, on see, et on juba arvestatud – ma loodan, et mitte paberi peal, aga vähemalt mentaalselt – selle ressursiga, sellega, et meil on kindlasti olemas mingi hulk inimesi, kes niikuinii välja tulevad. Ehk kui me hakkame planeerima, ma ei tea, septembrikuu patrulligraafikut mõnes jaoskonnas, siis me võime öelda, et nii, siin nimekirjas on nii ja nii palju inimesi ning nendest aktiivseid on nii ja nii palju. Aktiivsed ei ole ju kõik, kes on nimekirjas, 1100 abipolitseinikust on aktiivseid heal juhul 200–300, nemad osalevad regulaarselt. Need on inimesed, keda me võime usaldada ja kelle peale loota. Aga see on läinud, ütleme, mingil hetkel juba üle piiri. Me arvestame, et nad igal juhul tulevad välja, aga ühel päeval võib toimuda mingisugune mentaalne muutus. Kui me oleme arvestanud, et kümme inimest tulevad järgmisel nädalavahetusel välja, aga neist kaheksa ütlevad, et nad ei saa tulla, kellel on puhkuserais, kellel on mingi õppetöö hoopis, kellel muud kohustused ja kes on tööga kinni – mis me siis teeme? Seega, meil peab olema piisav professionaalsete politseiametnike ressurs, et me ei jääks hätta ka juhul, kui see vabatahtlike pool juhtub mingil põhjusel järsult vähenema. Ma arvan, et see ei vähene, kui me piisavalt motiveerime inimesi tulema vabatahtlikuks ja lubame neil vastavalt võimalustele ja eelkõige võimetele täita neid kohustusi ja kanda seda vastutust. Siis, ma arvan, see vabatahtlike ressurs ei vähene, aga samal ajal ei saa me loota ainult nende peale.

Hea näide selle kohta, kuhupoole me peame liikuma, on minu hinnangul ikkagi Holland. Hollandis on kõige paremini üles ehitatud süsteem. Täna peal ei ole seal inimesel vahet, kas tegemist on n-õ ametnikuga või justkui vabatahtlikuga, kes ei ole otseselt ametnik, aga on abipolitseinik. Vorm on sama, ülesanded on põhiliselt samad, lihtsalt on juriidiline vahe, et üks on ametnik ja teine ei ole ametnik. Lõppkokkuvõttes tähendab see seda, et ametnik saab teha menetlustoiminguid, ta peab liiklusrikkuja kinni ja määrab trahvi – väga lihtsalt öeldes –, abipolitseinik seda aga teha ei saa, ta ei saa öelda inimesele, et see saab 100 eurot trahvi, kuna ületas kiirust. Tema abistab kõikide muude toimingute juures, aitab täita protokolle ja abistab kas või liiklusjärelvalves ja liikluspolitsei töös. See on see põhiline vahe. Aga ülejäänud süsteem on väga hästi kokku koondunud, seal suurt vahet ei ole. See asi

on väga kenasti balansseeritud. On piisavalt vabatahtlikke, kellel on motivatsiooni ja võimalusi, ja on piisavalt ka professionaalsete politseiametnike ressursi.

10:54 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

10:54 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Suurepärane algatus, aga samas tekib ikkagi küsimus. Politseid jääb järjest vähemaks. Siin on analoogia päästjatega: professionaalseid päästjaid jääb vähemaks, vabatahtlikke tuleb juurde ja riik soosib seda. Praegu sa küsid 20 000 eurot n-ö lasketreeninguteks, eks ju, aga samal ajal riik ei pea siis panustama sellesse, et elukutselisi politseinikke oleks rohkem. Kas see ei ole ohtlik mäng tegelikult? Kõik muutub vabatahtlikuks. Vabatahtlikkus on muidugi hea, aga samas võtab kõik ju sama vormi: vormiriietus on samasugune, ei pea veel kandma seda vesti. Tegelikult saab riik käed puhtaks pesta, sest küll vabatahtlikud teevad selle töö ära. Kas see on ikka laias plaanis õige?

10:55 Jaak Madison

Aitäh, auväärt küsija! Ma tegelikult ju sellele küsimusele vastasin juba eelmisele küsimusele vastates. See on kahesuunaline kiirtee, kus me ei saa panna ühele poolele liiga suurt panust või ootust ja ainult nendele loota, vaid see on kahe poole asi. Me räägime siin praegu eelnõust, mis annab võimaluse neile inimestele, kes meil on juba olemas ja kes tahaksid veel rohkem panustada. Mis puudutab rahaküsimust, siis raha on muidugi alati magus teema, aga ma natukene parandan teid. 20 000 eurot, mis siin on, on prognoositav summa, mille on öelnud Politsei- ja Piirivalveametis laskeinstruktorid, kes koolitavad politseiametnikke ja ka abipolitseinikke ning õpetavad neid välja. See on see summa, mis võiks minna olemasolevatele aktiivsetele abipolitseinikele lisakoolituste korraldamiseks, kui me anname juurde uusi õigusi. Näiteks auto sundpeatamine. Eluline näide. Patrullis on kaks isikut, neist üks on ametnik ja teine abipolitseinik. Abipolitseinik võib ka politseiautot juhtida, kui tal on tehtud alarmsõidukoolitus, pole mitte mingisugust probleemi. Aga kujutame ette, et roolis on ametnik ja paariliseks abipolitseinik, kellel on olemas kõik õigused, kellel on tehtud tulirelvakoolitused ja kõik asjad, mida praegu saab teha, ning tuleb näiteks auto, mis ei peatu. Tõenäoliselt on selle juht kriminaalses joobes. Jälitamine, auto n-ö tagaajamine jõuab asulasse, kus on lasteaed, ja on näiteks kell neli pärastlõunal, kui lapsed hakkavad koju minema. Sa juba tead, et poole kilomeetri pärast jõutakse asulasse, kus lapsed lähevad ilusasti üle sõidutee ja tõenäoliselt see kriminaalses joobes juht ajab seal mõne lapse alla. Mis on variandid, mida saab teha? Abipolitseinik, kes istub kõrval, seaduse järgi tulistada ei või, kuna tegemist ei ole otseselt hädakaitsega. Me ju praegu silmapiiril veel ei näe last, kes on kohe auto alla jäämas. Seega, tegemist on prognoositava ohuga ja see ei kvalifitseeru juriidiliselt hädakaitseks, kuigi kõik saavad ju terve mõistuse abil aru, et kui sa oled läbinud sama relvakoolituse, teinud ära sama eksami ja sa oled patrullis, võimalikult hea partner ametnikule, siis sa peaksid kasutama võimalust, kui see vähegi tekib, ohutult likvideerida oht, kasutades rehvi läbitulistamist selleks, et see auto iga hinna eest peatada. Praegu me peaksime justkui abipolitseiniku panema rooli taha, kui tal on tehtud alarmsõidukoolitus. Kui tal on see tehtud, siis ta läheb rooli, et ametnik saaks kõrval istuda ja teostada see sundpeatamine tulirelva abil. Me räägime rahast, mida meil on juurde vaja juhul, kui neid õigusi tuleb juurde, et korraldada lisakoolitusi nende kohustuste täitmiseks. Aga räägime kokkuhoiust. See mainitud vormiküsimus on üks kokkuhoiuallikaid. Praegu peab PPA tegema eraldi riigihankeid tellimaks mütse, fliise, veste, jopesid, T-särke, kus on lihtsalt kirjas "abipolitseinik". Sisulist mõtet sellel ei ole, see tuleneb lihtsalt praegusest seadusest, kus ühes lõigus on öeldud, et abipolitseinik peab kandma kollast ohutusvesti kirjaga "abipolitseinik". Kuigi tegelikult, kui sa praegu töötad kriminaalbüroos või narkokuritegude üksuses, siis mitte kuskil ei kanna sa kollast vesti, see on mõeldamatu. Ehk hoiame raha kokku. Kui on ühtne riigihange, tellitakse ühtne vorm, siis me hoiame kokku tuhandeid eurosid. Seal on see ressurss, mille me tegelikult saame võita, et korraldada lisakoolitusi. Lõppkokkuvõttes on see kõigi võit. Me anname juurde õigusi ja vastutust ning riik saab rohkem ressursi. Samal ajal – ma jällegi kordan, ma juba ütlesin seda eelmisele küsijale vastates –, see ei saa olla lahendus lahendamaks probleeme sisejulgeolekus ja politsei ressursside probleeme.

10:59 Esimees Eiki Nestor

Toomas Jürgenstein, palun!

10:59 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Hea ettekandja! Väike kõrvalepõige. Tänavuse suve ühel vähestest päevadest, kui vihma sadas, suunas Saaremaal üks abipolitseinik mind puhuma. See abipolitseinik töötab Riigikogus ja ma möönan, mul oli väga soe tunne kogu see Saaremaal oldud aeg. Hea Jaak, sul on tugev isiklik kogemus. Mis on ikkagi peamine põhjus, miks noored mehed abipolitseinikuks lähevad? Mis see peamine põhjus on? Too üks põhjus välja.

10:59 Jaak Madison

Aitäh, auväärt küsija! Kui ma ühe sõna pean ütleva, siis ma arvan, et see on kohusetunne või vastutus. Ma arvan, et see Saaremaa juhtum on hea näide. Meil oli tõesti väga hea ühisoperatsioon Saaremaal, et toetada Saaremaa jaoskonda. See on selline n-ö ülemerepiirkond, kus politseist keegi väga palju külas ei käi, et teha seal ühisoperatsioon, puhumisreid. Me tõesti korraldasime seal puhumisreidi ning üheks puhujaks oli ka üks siin istuv Riigikogu liige ja n-ö puhutajaks oli teine Riigikogu liige. See oli väga lõbus kokkusattumus. Aga ma arvan, jah, et see on kohusetunne, mida peaks olema rohkematel inimestel. Teistpidi vaadates on see ka väga hea vaba aja veetmise võimalus. Sa saad näha, mis toimub iga kuu viiendal kuupäeval, kui see langeb reedesele päevale, näiteks Eesti või Tallinna teatud piirkondades, kui inimestele laekuvad sotsiaaltoetused ja pensionid. Sa näed, kuidas see suurendab automaatselt näiteks lähisuhtevägivalla juhtumite arvu, kuidas see suurendab nende isikute arvu, kes saavad juhuslikult kodus peksta, või nende inimeste arvu, kes jäävad juhuslikult politseile vahele kriminaalses joores juhtimisega või kes põhjustavad liiklusõnnetuse. Ma ei saa öelda, et see on tore kogemus. See on lihtsalt teistsugune kogemus, mis rikastab, ma arvan, maailmapilti. Ma soovitan seda kõigile, kes vähegi tahavad sellesse panustada. Nii et tere tulemast!

11:01 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, algatajate ettekandja Jaak Madison! Õiguskomisjoni ettekandja on komisjoni esimees Jaanus Karilaid. Palun!

11:01 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Õiguskomisjoni protokollis on fikseeritud järgmised olulised asjad. Istung toimus 16. augustil algusega kell 12, õiguskomisjoni liikmetest võtsid osa Jaak Madison, Hardi Volmer, Liisa Oviir, Märt Sults, Tarmo Kruusimäe, Toomas Vitsut ja Jaanus Karilaid. Selle eelnõu esimese lugemise ettevalmistamise juurde olime kutsunud Siseministeeriumi sisejulgeoleku, korra- ja migratsioonipoliitika asekaitsleri Raivo Kūūdi, Siseministeeriumi korra- ja kriminaalpoliitika osakonna juhataja Veiko Kommusaare, sama osakonna nõuniku Eimar Veldre ning abipolitseiniku ja eriväljaõppeinstruktoriga Jaago Männiste. Siseministeeriumi sisejulgeoleku, korra- ja migratsioonipoliitika asekaitslerit sai juba mainitud, veel oli kohal PPA ennetuse ja süüteomenetluse büroo juhtivkorra- ja migratsioonipoliitika ametnik Sirle Loigo.

Teen sellest diskussioonist põgusa ülevaate. Siseministeerium andis omalt poolt ülevaate ja Jaak Madison tutvustas eelnõu. Eimar Veldre Siseministeeriumist andis teada, et Siseministeerium toetab abipolitseinike kaasamise võimaluste parandamist avaliku korra tagamisel, ministeerium aga ei toeta eelnõu neid sätteid, mis muudavad abipolitseinikusüsteemi põhimõtteliselt. Ta selgitas, et abipolitseinik on isik, kes vabatahtlikult, oma vabast ajast osaleb politsei tegevuses seaduses sätestatud alusel ja korras.

Küsi, kui pikk on üldse abipolitseiniku väljaõpe, ja sellele anti vastus. Siis küsi, millises situatsioonis on vaja kehtestada viibimiskeeldu. Raivo Kūūdi selgitas, et viibimiskeeldu võib olla vaja kehtestada näiteks sündmuskoha ohutuse tagamisel. Eimar Veldre selgitas, et juhul kui abipolitseinik patrullib koos politseinikuga, siis võib viibimiskeeldu kehtestada, aga vastutajaks on politseiametnik. Räägiti sellest, et viibimiskeeld on korra- ja migratsioonipoliitika võrdlemisi uus institutsioon ja see vajaks analüüsi. Küsi, kas suurem kahju tekib sellest, kui abipolitseinik tõendite säilimise eesmärgil kehtestab viibimiskeeldu ebakorrektselt, või sellest, kui ta jätab selle kehtestamata. Tekkis vaidlus selle üle, kas praktikas on see probleem või ei ole. Jäädi erinevatele arvamustele.

Küsi näiteid naaberriikidest. Eimar Veldre Siseministeeriumist selgitas, et Saksamaal on osas liidumaades vabatahtlike korra- ja migratsioonipoliitika organisatsioon kaotatud, sest peetakse vajalikuks arendada iseseisvat politseistruktuuri või luua eraldi munitsipaalpolitsei. Lisaks olid paremääruslased proovinud

seda vabatahtlike liikumist kaaperdada. Räägiti natukene, kuidas on Norras, Rootsis ja Hollandis. Abipolitseinik Jaago Männiste, kes on ka eriväljaõppeinstruktor, oli seisukohal, et kehtiv abipolitseiniku seadus on jäänud ajale jalgu, sest abipolitsei ei tegutse vaid valvamise funktsioonis. Samuti oli ta seisukohal, et abipolitseinik peab saama end kaitsta samadel alustel kui politseinik. Männiste juhtis tähelepanu, et kuna abipolitseivorm ja politseivorm on väga sarnased, siis on ka inimeste ootused mõlema suhtes samad.

Asekantsler väitis, et abipolitsei on politseiorganisatsiooniga väga tihedalt seotud, mis tähendab, et abipolitseinik täidab politsei ülesandeid koos politseinikuga. Tema hinnangul on äärmiselt oluline anda inimestele võimalus kaasa lüüa neid kõige rohkem motiveerival viisil. Järelevalvet on tarvis suurendada, selleks on vaja head regulatsiooni ning raame, kuidas abipolitseinikke kaasata, ja peab olema selge, milliseid ülesandeid nad täitma peaksid. Eimar Veldre Siseministeeriumist lisas, et arvestada tuleb, et politseitöö ei ole vaid korrakaitse, politseil on ka näiteks kriminaalmenetluslikud ülesanded, mida vabatahtlikele delegeerida ei saa. Seda tuleb analüüsida, arvestades mitut aspekti.

Siis tegi õiguskomisjon ka otsused. Otsustati määrata Jaak Madison eelnõu ettekandjaks ja saata eelnõu täiskogu päevakorda 22. augustiks. See otsustati konsensuslikult. Konsensuslikult otsustati ka esimene lugemine lõpetada, komisjoni ettekandjaks määrata Jaanus Karilaid ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 20. september kell 16. Aitäh!

11:07 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Peeter Ernits, palun!

11:07 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Mulle jäi kõrvu, et Siseministeeriumi esindajale mitmed asjad eelnõus ei meeldinud. Ma küsin nüüd konkreetselt, millised 18 muudatusettepanekust Siseministeeriumile ei sobi.

11:07 Jaanus Karilaid

Aitäh! No eks see kõik puudutab ka erivahendite kasutamist, seda, kuidas täpsemalt abipolitseinikke kriminaalmenetlusesse kaasata, kus see piir täpsemalt jookseb. Täna peaks vaatama tervikpilti. Politsei- ja Piirivalveametis on üle 5500 töötaja, abipolitseinikke on 1054. Seda juttu on päris pikalt juba räägitud, pikki aastaid, et Politsei- ja Piirivalveamet kui riiklik institutsioon on liiga õhukeseks lihvitud. Nüüd on küsimus ka selles, kuidas vabatahtlikku energiat nii ära kasutada, et riik ei hakkaks teadlikult – siin eelnevalt seda küsiti – oma ülesandeid vabatahtlikele delegeerima. Seda survet ametkonna poolt igal juhul ei ole. Küll aga, kuna vabatahtlikud ise on väga aktiivsed, et saada rohkem õigusi juurde, peab vaatama, et need õigused oleksid kooskõlas politseiameti kui ametliku institutsiooni õigustega. Ma arvan, et selleks, et jõuda selle eelnõuga kolmandale lugemisele ja seadus vastu võtta, tuleb Siseministeeriumiga teha ülitihedat koostööd, et seadus pärast ka praktikas toimiks ja rakenduks. Eelkõige käib jutt selliste õiguste laiendamisest nii, et see ei läheks vastuollu tegeliku eluga.

11:09 Esimees Eiki Nestor

Peep Aru, palun!

11:09 Peep Aru

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea komisjoni juht! Olgu alguseks öeldud, et ma ei ole selle eelnõu vastu ja kindlasti püüan anda menetluses ka oma osa, et see eelnõu saaks vastuvõtmisküpsiks. Aga ma ei saanud osaleda sellel komisjoni istungil, sest etteteatamisaeg oli ebanormaalselt lühikene. Ma sain teate teisipäeval kella 16 paiku ja pidin juba neljapäeval siin olema, kuid on ka muid tegemisi. Sellepärast ma küsin sinult kui komisjoni esimehelt seda, mida ma oleks pidanud küsima komisjonis. On hea, et Siseministeeriumi esindaja oli kohal ja omi seisukohti ütles. Aga kas on olemas ka Vabariigi Valitsuse seisukoht selle eelnõu kohta?

11:10 Jaanus Karilaid

Jah, see on olemas. Ma seda praegu kaasa ei võtnud, aga see seisukoht oli, et toetatakse tingimustega ja Siseministeerium tahab eelnõusse oma nägemuse sisse kirjutada. See oli tingimuslik toetus. See seisukoht on olemas ka parlamendi koduleheküljel, see on sealt leitav. Ma võin selle saata ka meili

peale. See seisukoht on olemas, jah, see on tingimuslik toetamine.

Aga selle ebanormaalsuse koha pealt ma arvan, et poliitiku elukutse ongi ebanormaalne. Siin lihtsalt edasi tegutsemiseks on tihtipeale midagi sellist vaja. Osale see meeldib, on see tempo siis õige või ei ole. Aga kui ei oleks kohal olnud vähemalt kuut õiguskomisjoni liiget, siis ei oleks saanud seda istungit teha. Nii et tihtipeale on poliitiline tahe see, mis paneb paika, kas asju saab teha või ei saa.

11:11 Esimees Eiki Nestor

Peep Aru, palun!

11:11 Peep Aru

Ma tänan eelmise vastuse eest! Lisan täpsustuseks, et tegemist oli õiguskomisjoni erakorralise istungiga. Kuidas saab selline päevakorrapunkt olla erakorraline? See on täiesti tavaline punkt. Nii et palun ka siin edaspidi olla korrektsem.

11:11 Jaanus Karilaid

Hästi, ma põhjendan ka seda. Oli erakorraline võimalus selle eelnõuga kiiremini edasi minna, kuna tekkis ministri vahetus. Kõik kiidavad seda eelnõu. Ma vaatasin, et Reformierakond tegi eraldi pressiteate, kus Kalle Laanet samuti seda eelnõu taevani kiitis, ja praegu Riigikogu liige Peep Aru samuti seda tunnustas. Milleks siis kaotada väärtuslikku aega? Kasutame ära erakorralist võimalust ja läheme hea asjaga edasi.

11:11 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Kruusimäe, palun!

11:11 Tarmo Kruusimäe

Tänan! Hea ettekandja! Kas ma olen millestki valesti aru saanud, kui ma tuginen sõnadele, et kui ei ole korraline koosolek, siis on erakorraline koosolek?

11:12 Jaanus Karilaid

Jah, see sõltub sellest, milline ühendus kellelgi tekib selle mõistega "erakorraline". Mind ka natukene üllatab, et millest selline poleemika. Kui poliitiline matemaatika võimaldab teha sisulist asja, pidada parlamentaarset debatti, panna see teema suure saali päevakorda ning poliitilise matemaatika järgi kõik toimib, siis peaks tegelikult ju käsi plaksutama. Mitte nii, et kõlama jääks nende emotsioon, kes olid n-õ arvuliselt miinuses ega saanud selle toimumist takistada. Ma ei näe täna ühtegi poliitilist jõudu, kes ütleks, et see eelnõu on kuidagi negatiivne. Kõik räägivad, et see annab turvatunnet juurde, et see on inimeste jaoks, abipolitseinikke on juba üle tuhande, nad tahavad ühiskonda rohkem panustada. Ajagu siis see keegi käsi püsti ja öelgu, et jah, 16. augustil oli mul see ja see üritus, see oli tähtsam. Ma arvan, et siis on ka aus avalikkuse ees välja tuua, mis oli tähtsam kui see seaduseelnõu. Siis saab avalikkus mõõta ja hinnata, et võib-olla oli tõesti midagi erakorralist ees nendel, kes tulla ei saanud.

11:13 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Vabaerakonna fraktsiooni nimel Jüri Adams, palun!

11:13 Jüri Adams

Härta istungi juhataja! Kuna meie tänane päevakord ei ole üleliia pikk ega üleliia tihe, siis ma kasutan juhust ja ütlen mõned mälestuslikud laused sellel teemal. Aga algatuseks ütlen seda, et Tiit Madissoni, vabandust, Jaak Madisoni algatus on mulle sümpaatne ja hea on, et ta sellega tegeleb. Minu arvates on see vähemalt hea näide selle kohta, et ka ajastul, kui juba üle kümne aasta on eelnõude koostamine Riigikogus peaaegu välja surnud või vähemalt tehakse seda väga harva, on see asi siiski veel elus. Aga mälestuslik jutt on niisugune. 1992. aasta sügisel tuli võimule Mart Laari esimene valitsus ja selle esimeseks siseministriks sai minu tolleaegse erakonna Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei esimees Lagle Parek. Üks tema esimesi kontakte Riigikoguga oli selline. Tal oli ministeeriumis tööl õigusnõunik nimega Tammeorg (ma ei mäleta eesnime), kes oli koostanud eelnõu. See oli ilmselt koostatud veel eelmiste, üleminekuvalitsuste aegadel ja selle eelnõu nimi oli rahvamaleva seaduse eelnõu. Lagle Parek

saatis selle eelnõu siia Riigikokku. Mina olin tol hetkel õiguskaitsekomisjoni üks esimeestest, teine oli riigikohtunik Jüri Rätsep, kes nüüd hiljaaegu suri. Eks me komisjoni liikmetena püüdsime aru saada, mis me selle õnnetu eelnõuga peale hakkame, sest päris kindel oli, et nõukogudeaegset rahvamalevat sellisel kujul, nagu see oli olnud, ei ole uude Eesti Vabariiki vaja. Rahvamalev oli üks väga veider nähtus. Talle oli nõukogude võim põhimõtteliselt ette näinud ka poliitilised abifunktsioonid rahvarahutuste mahasurumiseks ja üritustel korrahoidmiseks, aga rohkem olid tegevused sellised, et käidi õhtuti ja öösel patrullis ja muu hulgas tegeldi niisuguse asjaga nagu kontrollkäigud kauplustesse, et vaadata, ega müüjad kaalumise või hindadega ei peta. Sellist asja küll vaja ei olnud. Pikema ühise arutelu järel leiti tookord, et see asi tuleb ümber korraldada. Mitmed inimesed andsid sellesse oma panuse. Ma arvan, et kõige suurem osa selle rahvamaleva või abipolitseiniku seaduse sisu väljakujundamisel oli tookordsel ERSP fraktsiooni liikmel Viktor Niitsool. Nimetuse "abipolitseinik" autorit tean ma päris täpselt, see oli ka ERSP liige, kes töötas siin Riigikogus, nimega Andres Mihkels. Ta oli riigikaitsekomisjoni nõunik. Kindlasti oli väga oluline Daimar Liiv ja olulised olid ka mitmed teised inimesed. Tollel ajal oli politsei ja korrakaitse olukord Eestis pehmelt öeldes jube, sest Nõukogude miilits oli osalt lagundatud, osalt lagunenu juba enne VII Riigikogu kokkutulekut. Sellele oli lisandunud veel niisugune nähtus, et olid tekkinud eraturvafirmad ja ...

Palun lisaiega!

11:18 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

11:18 Jüri Adams

Eraturvafirmad, mida palkasid saatkonnad ja Eestis oma filiaalid asutanud välisfirmad, olid võimelised maksma nii suuri palku, mis olid tollel ajal täiesti muinasjutulised, ja sisuliselt tõmbasid nad miilitsast, mis tolleks ajaks oli politseiks ümber nimetatud, ära kogu mõistlikuma kaadri, nii et sinna nagu suurt midagi ei jäänud. Peale selle tegutses Eestis veel kaks liikumist. Üks oli Edgar Savisaare poolt või tema valitsuse ajal algatatud organisatsioon nimega Kodukaitse ja teine oli isetekkeliselt taastunud Kaitseliit, kes teineteist ei sallinud, umbusaldus oli taevani.

Nii et selliselt tookord, 25 aastat tagasi, see abipolitseiniku kontseptsioon loodi ja see on praeguseni sellisena püsinud. Ma arvan, et vahepeal oli selle liikmeskond ka suurem. Selle abipolitseiniku seaduse küpsuseksamiseks pean ma abipolitseinike rolli pronksiöö sündmustes. Kõik vaidlused, mida siin praegu tutvustasid härra Madison ja härra Karilaid, on tegelikult põhimõtteliselt täpselt needsamad, mis olid ka 25 aastat tagasi. Nii et need küsimused on jätkuvalt päevakorral.

Mulle teeb eriti rõõmu, et see omal ajal loodud üsna originaalne institutsioon, vähemalt Eesti oludes originaalne, on säilinud. Viimase 15 aasta jooksul on meil olnud jõuline tendents suretada välja igasuguseid kodanike omaalgatusi, nii et nende osa taanduks ja ametnike riigi võim järjest laieneks. Abipolitseiniku seadus võiks olla põhimõtteliselt hea kogemuslik mudel mitmesuguste muude võimalike organiseerimisvormide ellukutsumiseks ka teistes eluvaldkondades, see võiks olla mudel, kuidas kodanikud saavad enda vaba aega ja tegutsemistahtmist rakendada ka sel juhul, kui ametnike riik ei suuda teha seda, mida loodetakse, või siis, kui on erakorraliselt abi vaja. Aitäh tähelepanu eest!

11:21 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 631 esimene lugemine on lõpetatud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 26. septembri kell 16.

Aitäh! Erakorraline istungjärk on lõppenud.

Istungi lõpp kell 11.21.